

Niemand kan meer om historie houtstad IJlst heen

Een mooiere plek had de Stichting Museum Houtstad IJlst niet kunnen bedenken voor het spiksplinternieuwe museum, dat morgen officieel wordt geopend.

TEKST KOEN PENNEWAARD
FOTO'S NIELS DE VRIES

De Geau oogt deze morgen als een spiegel. De zon wordt gefilterd door een dunne mist. Houtzaagmolen De Rat staat fier aan de overzijde van de kleine insteekhaven. Verderop verrijst langzaam de bloemfontein van de Japanse kunstenaar Shinji Ohmaki.

Voorzitter Piet Hoogeveen, coördinator inrichting Edsko Hekman en Tjitte van der Horst, voormalig beheerder van het Nooitgedagtmuseum en nu vrijwilliger bij de nieuwe museumstichting, zijn een week voor de opening nog druk in de weer. Dat de spreekwoordelijke laatste loodjes zwaar zijn, is bij het drietal niet merkbaar. Enthousiast leggen ze de laatste hand aan de inrichting van het museum. „Het is een groeimodel”, zegt Hoogeveen grijnzend. „We moeten wel wat te doen hebben na de opening.”

Aan voldoende toeloop zal het niet liggen, zo is de verwachting. Pleziervaarders kunnen afmeren voor de deur van het indrukwekkende bouwwerk van glas en hout; het fietspad langs de Geau leidt recreanten bijkans zo naar binnen. En wat te denken van de fontein die in het kader van culturele hoofdstad voor een jarenlange toestroom van belangstellenden moet zorgen. „Deze plek wordt een enorme trekpleister”, voorspelt de voorzitter.

Als voormalig bestuurslid van De Rat weet hij dat de houtzaagmolen duizenden bezoekers trekt. Het Nooitgedagtmuseum, dat jarenlang elders was gehuisvest, trok de voorbije jaren ruim 2000 gasten. Voor een gezonde exploitatie gaat Museum Houtstad IJlst uit van zo'n 10.000 betalende bezoekers per jaar. „Voor 4 euro per persoon krijgt men er een kopje koffie bij. Dat is de enige horeca die we hebben. We willen niet concurreren met andere ondernemers in de stad. Als er een partij is die een terras op ons terrein wil exploiteren, dan vinden wij dat prima. Het is mooi als we met elkaar speciale arrangementen kunnen samenstellen. Want versterking van IJlst en de stad op de kaart zijn altijd het uitgangspunt geweest voor realisatie van het museum.”

Dat het museum op deze locatie is neergestreken komt door een samenloop van omstandigheden.

Het nieuwe museum „past bij de sfeer en de historie van IJlst als houtstad”.

Aanvankelijk was er een watersportbedrijf gevestigd. Een projectontwikkelaar kocht het perceel om er een appartementencomplex neer te zetten. Het plan kwam niet van de grond en de ondernemer overleed. ‘Overbuurman’ Piet ten Wolde werd de nieuwe eigenaar. Hij verkocht een deel aan de gemeente, toen deze kansen voor ontwikkeling zag via het Friese Merenproject. „Er was geld beschikbaar voor kleine kernen”, zegt Hoogeveen.

Verschillende IJlsters staken de koppen bij elkaar. Bundeling van de krachten zou de stad verder kunnen brengen, meenden zij. Immers, Museum Nooitgedagt, waarin ook het Moleninformatiecentrum tijdelijk was ondergebracht, trok te weinig bezoekers, De Rat wilde meer ruimte om workshops te kunnen geven en zocht een betere stalling voor de IJlster Bok, waarmee rondvaarten in IJlst worden gemaakt. Het idee ontstond om dit alles onder te brengen in een nieuwe stichting.

Tot zijn spijt moet Hoogeveen constateren dat men in die laatste opzet nog niet is geslaagd. Hij hoopt met het nieuw aangetreden bestuur

‘Voor bepaalde schaatsen werd wel een half maandsalaris betaald’

van stichting De Rat op korte termijn in overleg te gaan. „Nu heeft zowel het museum als De Rat een eigen kassa. Dat moet je eigenlijk niet willen. Ook is de molen niet alle dagen toegankelijk en dat is het museum wel. En al is dit voor een aantal inwoners van IJlst vloeken in de kerk, feit is dat mensen er in het weekeinde op uit gaan, dus ook op zondag.” Het vrijwilligersbestand kan gezien deze ambities de nodige uitbreiding wel gebruiken. „We draaien nu op zo'n 25 mensen. Dat mag best het dubbele worden. Er is en wordt van de bestaande groep de komende tijd veel gevergd.”

Het museum is ontworpen door architect Haiko Meijer van Architectenbureau Onix NL in Groningen. De buitenzijde bestaat uit Russisch larikshout, de binnenzijde wordt gedragen door Duits vurenhout. De

grote raampartijen zorgen voor een zee aan licht en bieden bezoekers tegelijkertijd een prachtig uitzicht rondom. Het gebouw is voorzien van een warmtepomp en energie-neutraal, indien op het dak zonnepanelen worden geplaatst. Daarvoor is nog 25.000 euro nodig. Lokale bouwbedrijven hebben het museum in ruim een jaar neergezet. „We horen vaak dat het een enorm zwaar gebouw is. Dat is het natuurlijk ook, maar dit past bij de sfeer en de historie van IJlst als houtstad”, meent Hoogeveen.

Bezoekers stappen na binnenkomst terug in de tijd. Een fraaie maquette toont IJlst in 1664, een stadje omgeven en geïsoleerd door water. „IJlst was niet groot, maar groot in hout”, zegt Hekman. „Begin jaren zestig van de vorige eeuw was het met 2000 inwoners zelfs de meest geïndustrialiseerde stad van het land.” Vanaf de 16de eeuw legden ondernemers in de stad zich toe op houthandel. Er werden schepen gebouwd om handel te drijven, houthandels haalden hout uit Duitsland, Polen, de Baltische staten en Rusland. De meeste woningen en kerken uit die tijd wer-

den opgetrokken uit hout uit het Oosten. Nooitgedagt begon in 1865 met het maken van gereedschap, schaatsen en speelgoed. Naast hout werd later ook veel ijzer en staal gebruikt. De stad telde diverse botenbouwers en op een bepaald moment 24 schaatsmakers. Van der Horst: „Landelijk was Nooitgedagt daarvan de grootste, terwijl schaatsen nooit het belangrijkste product was dat men maakte. Voor bepaalde types schaatsen werd fors betaald: tot wel een half maandsalaris.” In het museum zijn tal van voorwerpen te zien.

Met de komst van de auto veranderde alles voor IJlst. „Voor de aanleg van de Zuidwesthoekweg was Sneek op 7 kilometer afstand, toen nog maar 3”, herinnert Hekman zich. „De Hemdyk werd pas na de Tweede Wereldoorlog geasfalteerd. Het spoor was tot die tijd de beste verbinding. Het is toen heel hard gegaan. We zijn een forensenstadje geworden.” Toch zien de mannen een bepaalde veerkracht in de inwoners. Nieuwe, innovatieve bedrijven timmeren nu nationaal en over de grens stevig aan de weg.

Blikvanger van het museum is de voormalige zaagraammachine van de firma Oppedijk, die tot 1990 eeuwenlang een belangrijke rol speelde in de stad. Aanvankelijk werd de machine door stoom aangedreven, later door middel van een elektromotor. Een groepje IJlsters, die het loodzware en meters grote apparaat hadden opgespoord bij een boer in Rottevalle, konden voorkomen dat het verkocht zou worden als oud ijzer. „Op bijzondere dagen kunnen we het zaagraam door stoom laten draaien. Het is mogelijk om een boomstam uit de Geau te slepen en te verzagen. Het kostte ons wel 20.000 euro extra om de kelder te bouwen. Maar nu kunnen we hier wel alle drie facetten van het houtzagen laten zien.”

Naast veel tentoongestelde voorwerpen valt er in het museum voldoende te doen. Er is een kleine werkplaats, alsmede een filmzaal en vergaderzaal. „We hebben nu al kleine gezelschappen die hier willen komen om even te vergaderen en dan het museum te bekijken”, stelt Hoogeveen tevreden. Morgen worden honderden gasten verwacht. Er zijn demonstraties, stadswandelingen en er kan worden gevaren door de stad. „Het wordt een feest voor IJlst”, belooft Hoogeveen.

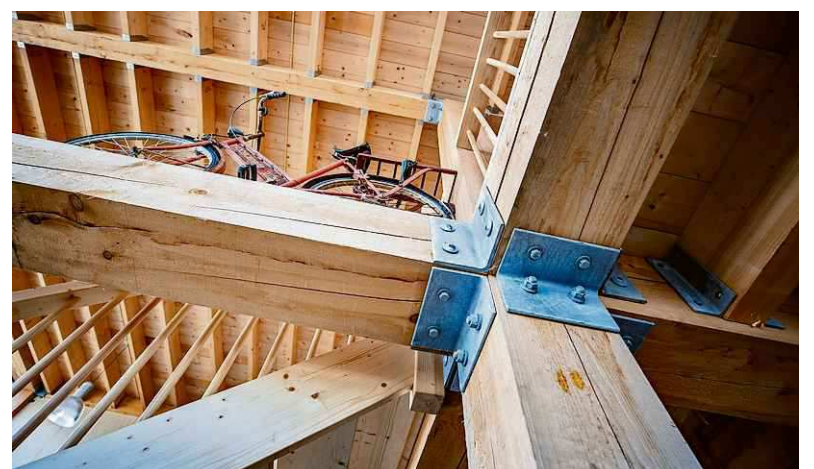
Voorzitter Piet Hooegeven legt de laatste hand aan de inrichting van het museum.

Museum Houtstad IJlst is gemaakt van veel hout en glas en biedt een prachtig uitzicht op Molen de Rat en de Geau.

Bij Nooitgedagt werden op het hoogtepunt 1,2 miljoen beitels per jaar gemaakt.

De vroegere 'postfiets' van Nooitgedagt kreeg ook een plek in het museum.